
ALERT EDUKACYJNY

5

gap.

open
eyes
economy
summit

prof. dr hab. Przemysław Czapliński
Krystyna Dynowska-Chmielewska
prof. IFiS dr hab. Michał Federowicz
prof. dr hab. Anna Giza-Poleszczuk
Oktawia Gorzeńska
prof. dr hab. Anna Karwińska
Paweł Kudzia
prof. dr hab. Robert Traba
Jerzy Wiśniewski
dr Marcin Zwierzdzyński

Potrzebny plan – nieprzygotowanego, przedwczesnego otwarcia szkół obawiają się rodzice, nauczyciele i uczniowie

Otwarcie szkół będzie bardziej skomplikowane niż ich zamknięcie dwa miesiące temu. Decyzja władz, kiedy oraz na jakich zasadach nauczyciele oraz uczniowie wrócą do budynków, to dopiero początek przygotowań. Powinna być ona poprzedzona prostym przekazem ze strony władz, nie tylko kiedy i dla kogo otwierać, ale na jakich zasadach. Wytyczne muszą być jednoznaczne i dotyczyć tak bezpieczeństwa warunków nauki, jak i tego czy zmienić się mają do wakacji cele nauczania, ich sposób oraz kryteria oceniania uczniów. Zarządzający szkołami, uczniowie i rodzice będą skazani na improwizację, jeśli informacja rządu nie będzie pełna.

Proponujemy dodatkowo, by na doświadczenie ostatnich tygodni spojrzeć jako podstawę do dyskusji o edukacji w szerszym wymiarze: zredefiniowania jej roli, zasad tworzenia podstawy programowej, konieczności wzmocnienia kompetencji proinnowacyjnych i cyfrowych, a także umiejętności uczenia się. Częścią tej społecznej debaty powinno być zastanowienie się nad kwestiami kształcenia nauczycieli i ich awansu zawodowego.

Podanie samego terminu to za mało

Wśród nauczycieli, uczniów i rodziców, myśl o powrocie do budynków szkolnych budzi mieszane odczucia. Część z nich stęskniła się za normalnością szkolną, inni się jej obawiają. Istnieje też grupa, która z powrotem do szkoły wiąże nadzieję, że czas nauczania zdalnego zostanie przeanalizowany i wykorzystany w przebudowaniu systemu edukacji w Polsce.

Termin powrotu do szkół musi być przemyślany i podany kilka tygodni wcześniej. Sama data powinna wynikać z opinii epidemiologów. Równocześnie z nią powinny zostać ogłoszone zasady organizacyjne i sanitarne, które mają spełniać placówki. Władzom samorządowym i szkolnym potrzebna będzie wiedza o tym:

- ilu uczniów maksymalnie może pracować w grupach (jak liczne mogą być klasy);
- czy ze względów epidemiologicznych należy w specjalny sposób przygotować rozmieszczenie ławek i stolików szkolnych;
- jakie procedury sanitarne należy wdrożyć w szkołach;
- jakie środki ochrony są przeznaczone dla uczniów, a jakie dla nauczycieli;
- jakie powinny być procedury w przypadku wystąpienia koronawirusa wśród pracowników lub uczniów;
- jakie mogą być scenariusze ograniczania działalności szkół w przypadku, gdy zwiększy się zachorowalność w Polsce na COVID-19;
- jakie są przewidywane plany organizacji obecnego i przyszłego roku szkolnego.

Rekomendujemy:

1. Władza powinna równocześnie podać warunki otwarcia szkół i wytyczne związane z dwoma rodzajami działalności: organizacyjną (w tym dotyczącą zabezpieczenia bezpieczeństwa sanitarnego) oraz dydaktyczną.
2. Akcentowanie wymiaru społecznego powrotu do szkoły, w tym potrzebę wsparcia psychologicznego uczniów i nauczycieli, dbałość o ich dobrostan.

3. Stworzenie ogólnych zasad powrotu do szkoły dla kraju, z możliwością podzielenia go na etapy. Ostateczną decyzję na temat terminu otwarcia placówek, powinny jednak podjąć samorządy lokalne.
4. Dialog MEN z samorządami na temat stworzenia bezpiecznych warunków nauki oraz dialog kuratoriów z dyrektorami o potrzebach placówek.
5. Samorządy powinny zaprosić radę rodziców, związki zawodowe (lub przedstawicieli pracowników) do sprawdzenia, czy szkoły spełniają wymogi sanitarne i organizacyjne.
6. Władza powinna zapewnić wszystkie środki wymagane do realizacji wytycznych.
7. Zminimalizowanie biurokracji i powinności administracyjnych nałożonych na szkoły i nauczycieli.
8. Szkoły muszą otrzymać wytyczne o zasadach funkcjonowania dla najbliższych 18 – 24 miesięcy, czyli możliwym czasie utrzymywania się stanu zagrożenia epidemicznego, tak by móc opracować plany stopniowego otwierania się oraz bezpiecznej organizacji pracy. Częścią koncepcji muszą być procedury na wypadek nawrotu epidemii i konieczności ponownego ograniczenia działalności lub zamknięcia szkół.

Szkoła to nie tylko nauka w wąskim, tradycyjnym rozumieniu. Decyzji o powrocie do placówek powinna towarzyszyć odpowiedź na pytanie: jak w warunkach ustępującej epidemii podtrzymać i rozwijać kontakty społeczne, aktywność fizyczną, sport, projekty artystyczne? Ważna jest też społeczno-opiekuńcza

funkcja szkoły, w tym zapewnienie posiłków, pomoc stypendialna, konsultacje, poradnictwo i wsparcie psychologiczne. Wypracowanie skutecznych rozwiązań organizacyjnych będzie wymagało zaangażowania całej społeczności szkolnej (w tym rodziców). Włączenie organizacji pozarządowych i wsparcia władz lokalnych będzie nieodzowne.

Bilans nauki zdalnej jako początek debaty o edukacji

Szkoła to nie maszyna, której można przywrócić „ustawienia fabryczne”, by po włączeniu działała jak przed awarią. Zaplanowanie funkcjonowania placówek jest tym trudniejsze, że niewiele wiadomo o efektywności zdalnej edukacji. Po powrocie do szkoły, konieczne będzie zebranie informacji o umiejętnościach i wiedzy uczniów. Trzeba podkreślić, że owo „zbieranie informacji” ma posłużyć zaplanowaniu pracy nauczycieli i uczniów, a nie wystawianiu ocen.

Warto zgromadzić i przeanalizować dane dotyczące kształcenia w trakcie epidemii w szkołach, ale także w regionach i na poziomie kraju. Warunkiem realizacji tego zadania jest wsparcie ze strony władz. Potrzebna będzie możliwość wymiany informacji oraz wyposażenie osób zarządzających instytucjami w metody gromadzenia i analizy danych lub zasoby umożliwiające ich przeprowadzenie. Przykładowe pytania, na które warto poznać odpowiedź, to:

- które etapy edukacji i treści nauczania wymagają formy bezpośredniej (interakcja, kontakt, bliskość), a które można zrealizować zdalnie, wykorzystując doświadczenia z okresu epidemii?
- jaki był zakres wykluczenia z edukacji zdalnej (z podziałem na rodziców i uczniów oraz nauczycieli) i z jakich powodów?

- jaki był zakres cyberprzemocy, jakie były tego konsekwencje oraz jak im przeciwdziałać?

Na pewno dla szkół, władz samorządowych i administracji krajowej, warte zaznajomienia są strategie przyjęte w krajach, w których ponownie otwarto szkoły.

Przestrzegamy przed niebezpieczeństwem wynikającym z powszechnego przeprowadzenia w szkołach testów sprawdzających osiągnięcia uczniów. Łatwo sobie wyobrazić, jak będą się czuć uczniowie, którzy w krótkim czasie będą musieli wypełnić testy i napisać sprawdziany ze wszystkich przedmiotów. Oceny nie byłyby rzetelną informacją o wynikach pracy uczniów, gdyż w okresie zdalnego nauczania byli oni uczestnikami eksperymentu pedagogicznego. Wspólnie z nauczycielami uczyli się, przede wszystkim, pracy w trybie zdalnym, a dopiero w dalszej kolejności opanowywali wiedzę i umiejętności przedmiotowe. Poznanie poziomu osiągnięć uczniów jest ważne, ale warto by nauczyciele skorzystali z innych niż testy dydaktyczne metod i form pracy. Takich, które pozwalają zobaczyć uczniów w działaniu, w szczególności metody projektu edukacyjnego. Co jest jednak ważne: uczniowie nie mogą być rozliczani za okres nauczania zdalnego, ale wspierani w uzupełnieniu ewentualnych zaległości.

Rekomendujemy:

1. Szkoły i samorzady powinny przewidzieć i zorganizować wsparcie w nadrobieniu zaległości dla części uczniów. Warto wprowadzić zajęcia wyrównawcze, kompensujące ograniczenia okresu pandemii.
2. Wykorzystanie doświadczenia z czasu zamknięcia szkół. Warto zapewnić wszystkim dostęp do sieci oraz do zasobów edukacyjnych umożliwiających współpracę online. Najprawdopodobniej

konieczność znacznego zmniejszenia liczebności klas, wymusi zmiany w organizacji pracy szkół. Trzeba założyć, że nadal część „lekcji” będzie odbywać się poprzez naukę na odległość. Warto rozważyć nagrywanie niektórych lekcji, szczególnie wykładów, pokazów i udostępnienie ich w sieci. Ważne, by przestrzegać przy tym praw autorskich i zasad ochrony wizerunku nauczycieli.

3. Nauczyciele powinni odbudować relacje pomiędzy uczniami w klasach, między nauczycielami i uczniami oraz między sobą – w gronie nauczycielskim. Potrzebna jest rozmowa z dziećmi i z młodzieżą o przeżyciach z okresu, kiedy epidemiolodzy zalecali znaczące ograniczenie kontaktów społecznych. Warto uczniów uwrażliwić na konsekwencje cyberprzemocy oraz na współodpowiedzialność i znaczenie reguł w relacjach społecznych w czasie epidemii.
4. Intensywną pomoc poradni pedagogiczno-psychologicznych - poradnie powinny opracować i upowszechnić ofertę, obejmującą kompleksową pomoc osobom wymagającym wsparcia, szczególnie strauumatyzowanym przez pandemię.

Zaplanowanie i zorganizowanie pracy stacjonarnej w szkołach w czasie pandemii wymagać będzie większego zaangażowania i czasu nauczycieli niż przed epidemią. To wymaga zmiany systemu wynagradzania i rozliczania z realizacji zadań. Trudny będzie do utrzymania system wynagrodzeń oparty głównie na realizacji pensum oraz godzinach ponadwymiarowych i mało zróżnicowanym indywidualnie dodatkiem motywacyjnym. Trzeba będzie opracować i wdrożyć rozwiązania uwzględniające zarówno pracę z uczniami w klasie, jak i w formie edukacji zdalnej, a także innowacyjność nauczycieli.

Rekomendujemy:

1. Analizę osiągnięć szkoły w czasie nauki zdalnej jako instytucji uczącej się i ośrodka skupienia społecznego, budującego relacje i więzi, tworzącego wspólnotę. Taki bilans powinien pokazać słabe i mocne strony zdalnej nauki.
2. Rozpoczęcie pracy nad stworzeniem nowego modelu procesów nauczania i wychowania. Nauczyciele mogą przygotować różne scenariusze pracy z uczniami, przy założeniu, że wcześniejsze rozwiązania często mogą nie wystarczyć.
3. Kuratoria wraz z władzą centralną powinny skupić uwagę na prawnym i rzeczywistym zapewnieniu autonomii nauczycieli i szkół, bez której nie wyzwoli się energia społeczna dla przezwyciężenia sytuacji kryzysowej.

Czas powrotu do szkoły będzie okresem radosnym. Od administracji, samorządów, ale też kadry pedagogicznej, zależy czy będzie to krótkotrwała euforia czy radość współdziałania i źródło trwałej satysfakcji.

Alert Edukacyjny to inicjatywa think tanku Open Eyes Economy oraz Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Wszystkie alerty eksperckie dostępne są na:

www.oees.pl/dobrzewiedziec